

4.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat ten minste (BBV, artikel 11 lid 2):

- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b. een inventarisatie van de risico's;
- c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- d. een kengetal voor de:
  - 1 a netto schuldquote;
  - 1 b netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
  - 2 solvabiliteitsratio;
  - 3 grondexploitatie;
  - 4 structurele exploitatieruimte;
  - 5 belastingcapaciteit.
- e. een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Aanleiding en methode

Jaarlijks inventariseren wij de risico's die mogelijk van invloed zijn op de bedrijfsvoering om deze zo veel mogelijk te kunnen beperken en de vermogenspositie te kunnen beoordelen. De belangrijkste risico's qua financiële impact worden in kaart gebracht door middel van een korte scan van de organisatie. Op basis van ons eigen risicoprofiel en voorbeeld risico's van andere gemeenten wordt een inschatting gemaakt van de risico's met mogelijke financiële gevolgen voor onze gemeente. Het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) heeft hierbij een ondersteunende rol.

Inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals in het besluit begroting en verantwoording is aangegeven bestaat de weerstandscapaciteit uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (artikel 11-1a).

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit:

- Het vrije aanwendbare deel van de reserves;
- De stille reserves (P.M.);
- De post onvoorzien incidenteel;
- Eventuele begrotingsruimte;
- De post onvoorzien structureel;
- Onbenutte belastingcapaciteit;

Vrij aanwendbaar deel reserves

In de raadsvergadering van 17 september 2015 is de "*Nota reserves en voorzieningen*" vastgesteld. In deze nota wordt aangegeven aan welke criteria de diverse reserves en voorzieningen dienen te voldoen.

De "vrije reserve" (aanwending heeft geen budgettaire consequenties) bestaat enkel uit de algemene reserve, financiële risico's. De stand van deze reserve per 1-1-2018 bedraagt € 417.000,-.

Daarnaast is een algemene reserve beschikbaar van € 10,7 mln.

Stille reserves

Van stille reserves is sprake als bedrijfsmiddelen meer waard zijn dan uit de boekhouding blijkt. De stille reserves zijn een onderdeel van de bedrijfsmiddelen die de gemeente gebruikt. Het is niet mogelijk om de middelen direct beschikbaar te maken en daarom nemen we dit onderdeel niet mee.

Onvoorzien incidenteel

Het is verplicht om voor incidentele zaken een bedrag op te nemen in de begroting. Met dit bedrag kunnen incidentele nadelen opgevangen worden. Het gaat dan om zaken die bij het maken van de begroting nog niet bekend zijn, maar door bijvoorbeeld wetswijziging wel kosten voor de gemeente met zich meebrengen. In Laarbeek is voor 2018 een raming opgenomen van € 45.000,-.

Begrotingsruimte

Het is mogelijk dat er ruimte in de begroting zit. De omvang van deze ruimte is onbekend en niet objectief te bepalen. Bij het opstellen van het bezuinigingsplan is al een deel van deze begrotingsruimte ingeleverd. Bij het opmaken van de jaarrekening bleek in het verleden wel steeds een overschot. Uit een analyse van het overschot bleek echter dat het vooral gaat om incidentele begrotingsruimte en niet om structurele begrotingsruimte.

Onvoorzien structureel / structureel nieuw beleid

Bij het maken van de begroting kan de gemeenteraad ervoor kiezen om een bedrag beschikbaar te maken voor onvoorzien zaken met een structureel karakter. In de begroting van 2018 en het meerjarenperspectief 2019-2021 is hiervoor een bedrag van jaarlijks € 15.000,- opgenomen.

In de begroting 2018 en het meerjarenperspectief 2019-2021 is voornamelijk geen aanvullend budget opgenomen voor structureel nieuw beleid.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bij onbenutte belastingcapaciteit wordt uitsluitend gekeken naar de OZB-heffing. Wettelijk is namelijk bepaald dat de tarieven voor heffingen maximaal 100%-kostendekkend mogen zijn. In Laarbeek worden de tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing berekend met als uitgangspunt de maximale kostendekking. Bij de afvalstoffenheffing en de rioolheffing is dus geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit.

Jaarlijks geeft de minister van Financiën aan wat de macronorm is. De macronorm beperkt de landelijk gemiddelde OZB-stijging. Wanneer de OZB sterker stijgt dan de macronorm toestaat, lopen de gemeenten kans op een korting op de algemene uitkering. De macronorm voor 2018 is bepaald op 3,1 % inclusief correcties vorige jaren (bron: Meicirculaire gemeentefonds 2017, p.40).

Om de onbenutte belastingcapaciteit van de OZB te berekenen maken we gebruik van de norm die het rijk stelt aan de artikel 12-status. Zodra een gemeente in financiële problemen komt, houdt het Rijk rekening met een minimaal OZB-tarief van 0,1952% (bron: Meicirculaire gemeentefonds 2017, p.137).

De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit ziet er als volgt uit:

OZB-heffing		WOZ-waarde begin 2016	Tarief 2017 Laarbeek	Tarief 2017 art.12-status	Verschil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar	woning	2.249.574.441	0,109532%	0,195200%	0,085668%	1.927.165
eigenaar	niet-woning	472.555.917	0,187908%	0,195200%	0,007292%	34.459
gebruiker	niet-woning	389.224.214	0,157633%	0,195200%	0,037567%	146.220
<i>Saldo onbenutte belastingcapaciteit</i>						<i>2.107.844</i>

Fondsvorming grondexploitatie

Binnen de exploitatieopzet van het grondbedrijf wordt bij een aantal complexen nog rekening gehouden met fondsvorming. Hoewel hier besluitvorming over moet plaatsvinden, kan deze winstbestemming nog worden herzien. Hiermee is de voorgenomen fondsvorming in de grondexploitaties een middel waar de gemeente over kan beschikken en is het dus onderdeel van de weerstandscapaciteit. De omvang van de fondsvorming blijkt uit de meest recente Grondnota (rb. 10 november 2016) en bedraagt € 2,2 miljoen.

Reserve grondexploitatie

Voor de risico's die te maken hebben met grondexploitatie wordt een algemene risico reserve grondbedrijf aangehouden. Nu we de risico's uit het grondbedrijf betrekken in deze risicoparagraaf komt ook de weerstandscapaciteit die binnen het grondbedrijf aanwezig is om deze risico's op te vangen naar voren in deze paragraaf. Per 1 januari 2017 bedraagt deze reserve € 2,8 miljoen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

- Vrije reserve	€	417.000,-
- Algemene reserve	€	10.693.000,-
- Onvoorzien structureel	€	15.000,-
- Onbenutte belastingcapaciteit	€	2.108.000,-
- Laten vervallen fondsvorming grondexploitatie	€	2.200.000,-
- Reserve grondexploitatie	€	<u>2.800.000,-</u>
Per saldo beschikbare weerstandscapaciteit	€	18.233.000,-

Inventarisatie van de risico's

Er is voor gekozen om de belangrijkste risico's qua financiële impact in kaart te brengen door middel van een korte scan van de organisatie. Hiertoe hebben interviews plaatsgevonden met het managementteam en een aantal beleidsmedewerkers. Op basis van ons eigen risicoprofiel zoals opgenomen in de huidige begroting 2017 en voorbeeldrisico's van andere gemeenten is een inschatting gemaakt van de risico's met mogelijke financiële gevolgen voor onze gemeente. Het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (N.A.R.) heeft hierbij een ondersteunende rol vervuld.

Klasse-indeling

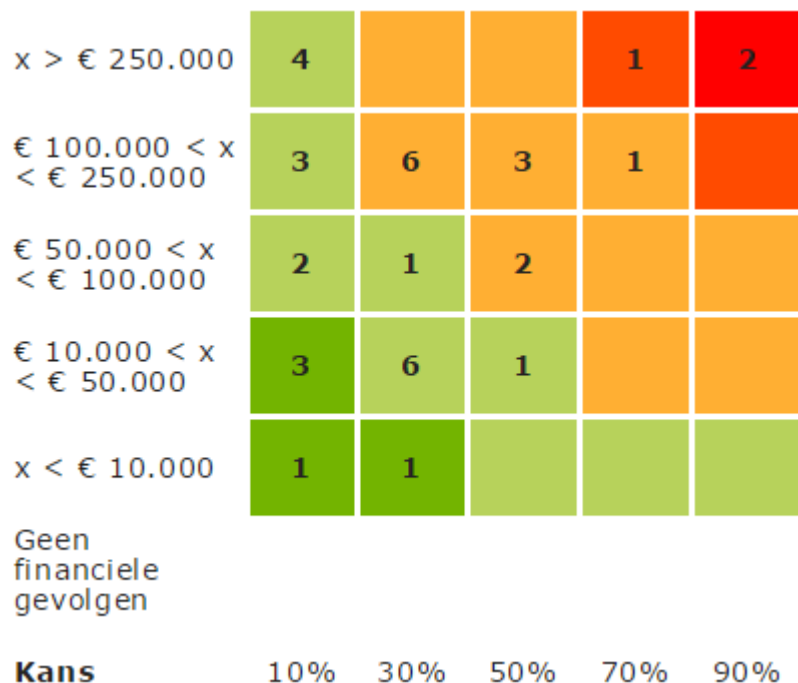
De risico's zijn ingedeeld volgens een klasse-indeling voor de berekening van de gevolgen van de risico's.

Klasse	Financieel	Imago	Doelstelling
1	< € 10.000	Afdeling intern/individueel	Zeep klein
2	€10.000 - €50.000	Groep burgers	Klein
3	€50.000 - €100.000	Plaatselijke pers	Matig
4	€100.000 - €250.000	Regionale pers	Groot

5	> €250.000	Landelijke pers	Zeer groot
---	------------	-----------------	------------

Risicoprofiel

In totaal zijn er 36 risico's opgenomen in het risicoprofiel. Onderstaande risicokaart geeft weer hoe deze risico's gespreid zijn voor wat betreft de inschatting van de kans op optreden en de maximale financiële gevolgen.

Figuur 1: Risicokaart Gemeente Laarbeek

De getallen in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak bevinden. Daarmee wordt direct inzichtelijk hoe de risico's verdeeld zijn over de groene, oranje en rode zone en welke risico's de continuïteit van de bedrijfsvoering kunnen aantasten.

Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is dan ook aan te raden niet te lang te wachten met het nemen van beheersmaatregelen. Een risico in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

In onderstaand overzicht zijn de tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben aan de benodigde weerstandscapaciteit.

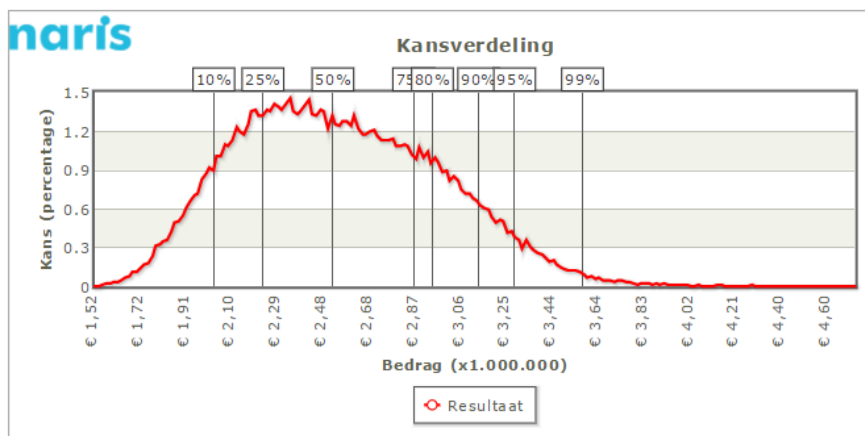
Tabel 1 Belangrijkste financiële risico's Gemeente Laarbeek

Nr.	Risico	Kans	Gevolg	Invloed
1	Niet realiseren geraamde saldi grondexploitaties	100%	€ 1.500.000	59%
2	Decentralisatie jeugdzorg	70%	€ 1.000.000	14%
3	Algemene uitkering valt lager uit dan geraamd	90%	€ 500.000	9%

4	Hogere dan geraamde kosten vervanging ziekteverzuim	60%	€ 200.000	2%
5	Beheerkosten gemeentelijke voorzieningen (en gebouwen) op termijn niet op te vangen in de begroting	50%	€ 200.000	2%
6	Extra financiële bijdrage aan deelneming/verbonden partij	40%	€ 200.000	2%
7	Niet tijdig inspelen op nieuwe wetgeving.	30%	€ 200.000	1%
8	Decentralisatie WMO/AWBZ (nieuwe taken/minimabeleid)	30%	€ 200.000	1%
9	Decentralisatie participatiewet	30%	€ 200.000	1%
10	Gevolgen uitvoeringsplan informatiebeveiliging	50%	€ 100.000	1%
Totaal grote risico's (maximaal gevolg)			€ 4.300.000	
Overige risico's (maximaal gevolg)			€ 5.250.000	
Totaal alle risico's (maximaal gevolg)			€ 9.550.000	

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 9,55 miljoen) ongewenst is. De risico's zullen zich immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang manifesteren.

Zekerheidspercentage	Bedrag
10%	€ 2.006.986
25%	€ 2.212.639
50%	€ 2.505.720
75%	€ 2.843.748
80%	€ 2.922.350
90%	€ 3.116.212
95%	€ 3.266.508
99%	€ 3.550.694

Figuur 2: Uitkomsten risicosimulatie gemeente Laarbeek

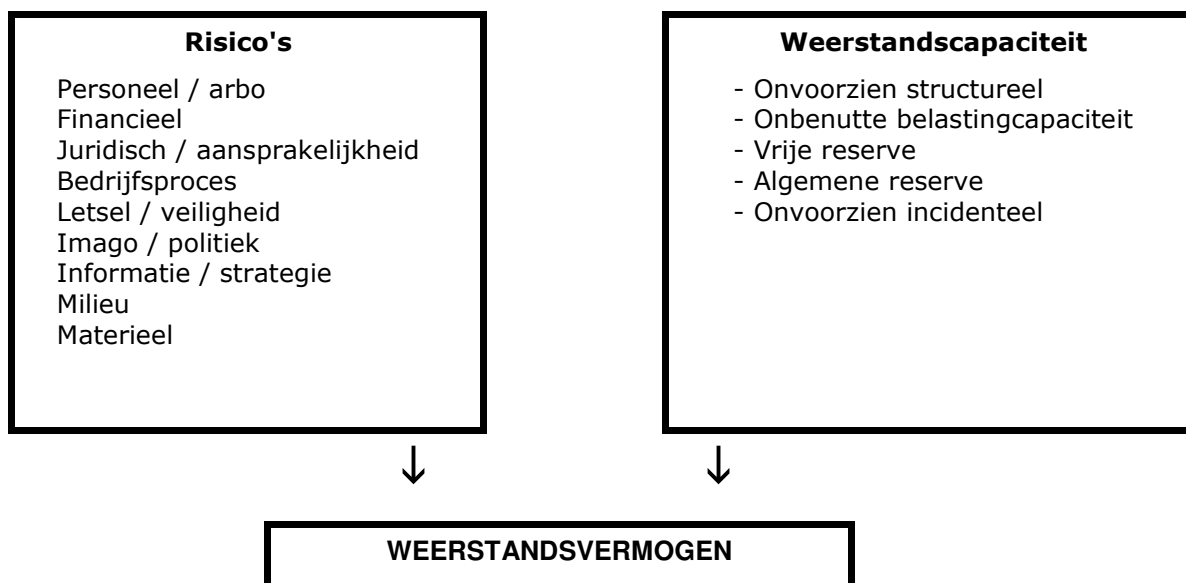
Toelichting:

In de tabel wordt de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit aangegeven, verbonden aan de mate van betrouwbaarheid van de simulatie. De grafiek toont de verdeling van de kansen en totale financiële gevolgen.

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 3,1 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit).

Beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Figuur 3: Weerstandsvermogen Gemeente Laarbeek

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 18,2 mln.}}{\text{€ 3,1 mln.}} = 5,9$$

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel die in samenwerking tussen NAR en de Universiteit Twente is opgesteld.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De ratio bedraagt in 2018: 5,9. Dit betekent dat de ratio uitkomt op een waardering 'A'. Dit duidt op een 'uitstekend' weerstandsvermogen.

Grondexploitatie

Risico's zijn in beginsel ook mogelijk ten aanzien van de exploitatie van bestemmingsplannen, in het bijzonder de renteverliezen bij een lagere omloopsnelheid.

Het provinciaal beleid met betrekking tot de toekenning van woningcontingenten speelt hierbij een rol.

Een andere factor is de economische situatie in Nederland. Bij het aantrekken van de economische ontwikkelingen zullen nieuwe bouwprojecten binnen onze gemeente beter te realiseren blijken.

Jaarlijks wordt een Grondnota aan de gemeenteraad gepresenteerd, waarbij de exploitaties zijn geactualiseerd op basis van de rekeningcijfers van het afgelopen jaar, de recente ontwikkelingen en de toekomstverwachtingen van dat moment. Tevens vindt een tussentijdse evaluatie plaats bij de vaststelling van de jaarrekening.

In 2017 is door een extern bureau een Monte Carlo analyse uitgevoerd voor de grondexploitaties. Dit resulteerde in een berekend risico van € 1,5 mln. voor de grondexploitaties. Omdat hier al een Monte Carlo simulatie aan ten grondslag ligt, is dit risico opgeteld bij de overige gemeentelijke risico's door kans op optreden op 100% te zetten en zowel minimaal als maximaal financieel gevolg op € 1,5 mln. Daarnaast is bij de beschikbare weerstandscapaciteit € 5 mln. opgeteld (reserve grondexploitatie en laten vervallen fondsvorming grondexploitatie).

Imago-risico's en doelstellingen-risico's

Naast de kwantificering van de risico's en de berekening van het weerstandvermogen en -capaciteit, is ook een inventarisatie gedaan met betrekking tot eventuele imago-risico's (imagoschade voor de gemeente) en doelstellingen-risico's (doelstellingen worden niet bereikt) op grond van de eerdergenoemde klasse-indeling.

In onderstaande tabellen zijn de voornaamste imago- en doelstellingen-risico's opgenomen met hun bijbehorende risico-klasse. De overzichten zijn samengesteld op basis van de mogelijke gevolgen van de risico's, waarbij de inschatting van de kans op optreden buiten beschouwing is gelaten.

Tabel 2 Belangrijkste imago-risico's

Nr.	Risicogebeurtenis	Imago-klasse
1	Decentralisatie jeugdzorg	5
2	Extra financiële bijdrage aan deelneming/verbonden partij	5
3	Grootschalige evenementen: paniek in grote menigten (30.000 bezoekers), doden/gewonden	5
4	Externe risico's zoals milieurampen, explosies, gevaarlijk transport etc.	5
5	Incident wordt groter waardoor deze onbeheersbaar wordt en effecten krijgt op omgeving	5
6	Niet realiseren geraamde saldi grondexploitaties	4
7	Gevolgen uitvoeringsplan informatiebeveiliging	4
8	Onterechte toekenning omgevingsvergunningen (bouw)	4
9	Schadeclaims als gevolg van ongeluk of schade in de openbare ruimte	4
10	Ongeluk of letsel medewerkers tijdens uitoefening van het werk of dienst	4
11	Ten onrechte starten van handhavingprocedure (of verzuimen tijdig een handhavingprocedure te starten)	4

Tabel 3 Belangrijkste doelstellingen-risico's

Nr.	Risicogebeurtenis	Doelst. klasse
1	Algemene uitkering valt lager uit dan geraamd	5
2	Decentralisatie jeugdzorg	5
3	Ontslag van ambtenaren en/of bestuurders	5
4	Grootschalige evenementen: paniek in grote menigten (30.000 bezoekers), doden/gewonden	5
5	Niet realiseren geraamde saldi grondexploitaties	4
6	Er zijn fouten in het contract geconstateerd	4
7	Decentralisatie participatiewet	4
8	Externe risico's zoals milieurampen, explosies, gevaarlijk transport etc.	4
9	Onterechte toekenning omgevingsvergunningen (bouw)	4
10	Financiële tekorten bij culturele instellingen	4

Kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV, art.11 lid 2d) bepaalt dat gemeenten voortaan een basisset van vijf financiële kengetallen moeten opnemen in deze paragraaf. De op te nemen kengetallen betreffen; schuldquota leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.

Signaleringswaarden

De kengetallen maken het de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van hun gemeente. De gezamenlijke provinciale toezichthouders zijn van mening dat het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt, voor de toezichthouder ook belangrijk is voor het inzicht in de financiële positie van de gemeenten.

Er is door de toezichthouders op 10 september 2015 besloten om, voor het verkrijgen van een goed en uniform beeld, signaleringswaarden te benoemen. Hierbij wordt zo veel mogelijk aangesloten bij de zogeheten 'signaleringswaarden' die afkomstig zijn uit de stresstest voor 100.000+ gemeenten. In de tabel hieronder is te zien tot welke signaleringswaarden is besloten en in welke categorie (A, B of C) deze vallen.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote			
a. zonder correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
b. met correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
2. Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3. Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
4. Structurele exploitatieruimte	Begroting >0%	Begroting 0%	Begroting <0%
5. Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Categorie A is het minst risicovol, categorie C is het meest risicovol.

Uitkomsten Laarbeek

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten voor Laarbeek afgezet tegen de signaleringswaarden zoals de provincie die hanteert. Cellen zijn **groen** als Laarbeek in categorie A valt (minst risicovol), **blauw** voor categorie B en **oranje** bij categorie C. Bewust is niet gekozen voor de kleur rood omdat de kengetallen in relatie met elkaar gezien moeten worden. Onderaan deze paragraaf wordt een relatie gelegd tussen de kengetallen en worden opvallende zaken toegelicht.

Begroting 2017 Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
netto schuldquote	65%	81%	76%	67%	59%	51%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	65%	94%	86%	77%	69%	61%
solvabiliteitsrisico	50%	49%	50%	52%	52%	52%
structurele exploitatieruimte	5%	-2%	-2%	-2%	-2%	-2%
grondexploitatie	64%	71%	66%	58%	40%	32%
belastingcapaciteit	89%	93%	91%	93%	94%	96%

Om de tabel leesbaar te maken, is hieronder per onderdeel een korte toelichting gegeven. Allereerst wordt per onderdeel de berekenmethode toegelicht. Vervolgens wordt aangegeven welke ontwikkeling zorgt voor de ontwikkeling in de tarieven.

Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend, is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36, onderdelen b en c, van het BBV).

De twee kengetallen ontwikkelen zich positief. Dit komt doordat alleen vaste geldleningen zijn aangetroffen waar jaarlijks een vast bedrag op afgelost wordt. Door de jaarlijkse aflossing van ongeveer € 4 miljoen per jaar verbetert onze schuldquote.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Het kengetal blijft redelijk stabiel. Dit komt vooral omdat voor de komende jaren nog niet duidelijk is hoe het eigen vermogen (reservepositie) zich zal ontwikkelen. Ook de ontwikkeling van het balanstotaal is lastig te voorspellen. We verwachten dat beide grootheden zich min of meer in dezelfde mate zullen ontwikkelen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

Het kengetal blijft redelijk stabiel. Dit komt vooral omdat steeds bij Kadernota en Begroting een balans gevonden wordt tussen de structurele baten en de structurele lasten. Als dit lukt, blijft de exploitatieruimte stabiel. Voorlopig gaan we ervanuit dat de structurele baten en de structurele lasten gelijke pas zullen blijven houden.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

Het kengetal ontwikkelt zich positief. Bij de prognose is rekening gehouden met de ontwikkeling die zowel de Grondnota 2017 (bij het schrijven van deze paragraaf is Grondnota 2017 nog niet vastgesteld) als de Grondnota 2016 schets van een aflopende financieringsbehoefte door planmatige gronduitgifte. Per jaar wordt een verkoopopbrengst verwacht van ongeveer € 3 mln.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting.

De definitie van het kengetal belastingcapaciteit voor gemeenten is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan; de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. Deze cijfers worden voortaan ook in de jaarlijkse meicirculaire gemeentefonds bekendgemaakt zodat de gemeenten tijdig op de hoogte zijn van de hoogte van de lasten die voor de berekening moeten worden gebruikt.

Het kengetal ontwikkelt zich negatief. De oorzaak van deze ontwikkeling is de manier van berekenen. In de Kadernota 2018 is een trendmatige verhoging vastgesteld voor rioolheffing en OZB. Onze lokale lasten stijgen dus jaarlijks, in deze berekening worden ze afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in 2017. Dit getal wordt echter niet geïndexeerd. Hierdoor ontstaat een scheve vergelijking. De ontwikkeling van dit kengetal geeft daarom een vertekend beeld.

Beoordeling verhouding kengetallen in relatie tot financiële positie

Nu we in deze paragraaf de beschikbare weerstandscapaciteit, de risico's en de financiële kengetallen in beeld hebben gebracht, kan een oordeel gegeven worden over de financiële positie van de gemeente. Dit oordeel wordt gebaseerd op de onderlinge verhouding tussen de genoemde drie elementen.

De beschikbare weerstandscapaciteit is € 18,2 miljoen en de benodigde weerstandscapaciteit is € 3,1 miljoen. Het blijkt dat de beschikbare capaciteit een factor 6 groter is dan nodig. De weerstandscapaciteit is hiermee uitstekend.

De financiële kengetallen tonen een positieve ontwikkeling. Dit geeft aan dat gemeente Laarbeek toewerkt naar het beperken van risico's en de financiële huishouding steeds beter op orde heeft. Dit uiteraard gezien door de bril van de provincie die met door haar gekozen normstelling bepaalt welke uitkomst meer of minder risicovol is.

De systeembenadering die Laarbeek gebruikt voor het in beeld houden van de risico's werpt haar vruchten af. Met ondersteuning van het bureau N.A.R. wordt jaarlijks een actualisatie uitgevoerd door middel van een aantal vooraf geplande interviews met management en beleidsmedewerkers, waarin zij het bestaande risicoprofiel bijstellen op basis van actuele informatie en eventueel aanvullen met nieuwe risico's. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ervaringen bij andere gemeenten en de N.A.R.-database met gemeentelijke risico's.

Het is overigens van belang te onderkennen dat niet alleen een risico-inventarisatie, maar het bewustzijn van het te allen tijde alert zijn op het onderkennen van risico's, de essentie is van risicomanagement. Over het algemeen kan worden geconcludeerd dat deze bewustwording bij zowel het college als bij de organisatie meer en meer ingeburgerd raakt.

Risicomanagement is in de organisatie ingebed door koppeling aan de jaarlijkse planning en control cyclus. Bij de actualisatie van het risicoprofiel ten behoeve van begroting en jaarrekening staan de huidige en mogelijke nieuwe risico's expliciet op de agenda. Deze regelmatige bespreking van risico's draagt tevens bij aan het vergroten van het risicobewustzijn.